

הַלְבוּת שֵׁפֶת סִימָן שֶׁשָׁח

ביאורים ומוספים

הביה"ל (ד"ה ואם) שכן גם דעת רבינו חננאל הרשב"א.

עוד שנינו במשנה (שם): "אמר רבי יוסי, במה דברים אמורים בתחילת עירוב, אבל בשירי עירוב כל שהוא." ופירושו רש"י (שם ד"ה כל שהוא) הרמב"ם (בפירוש המשנה), שרבי יוסי חולק על ת"ק הסובר שבכל אופן שנתמטע האוכל משיעורו צריך להוסיף, ולדעת רבי יוסי אם כבר חל העירוב ואחר כך נתמטע, אין צריך להוסיף. ואם הש"ע סובר כדעה זו, צריך לומר שפסק כרבי יוסי שאין צריך להוסיף כמבואר בסעיף ד.

מאידך, הרי"ף (שם) והרא"ש (עירובין פ"ז ס"י) סוברים שרבי יוסי אינו חולק אלא מפרש את דברי ת"ק, ולכולי עלמא בנתמטע העירוב אחר השבת הראשונה אין צריך להוסיף. ואם הש"ע סובר כדעתם, דברי הש"ע בסעיף ד הם ככל הדעות, וכן דעת הרשב"א ורבינו יהונתן הטור. אמנם הרמב"ם בפירוש המשנה כתב שאין להלכה כרבי יוסי, וכן משמע ברי"ף וכמו שדייק הרשב"א (עירובין פא, ב) מדבריו. [אמנם לדעת הבי"ח והתי"ט, מודה ת"ק לרבי יוסי, ופירושו כן בדעת הרי"ף רבינו יהונתן והטור, ולשיטתם פסק הש"ע הוא לכולי עלמא].

[משנ"ב ס"ק א]

דְּנִתְקַלְקַל קָדָם שְׁכַנְסָה שֵׁפֶת רֵאשׁוֹנָה².

2) הבי"ח ומהרל"ח פירשו שנתמטע אחר השבת הראשונה, ואף על פי שאין צריך להוסיף שהרי קיימא לן כרבי יוסי, מ"מ הוא רוצה לתקן את העירוב למצוה מן המובחר, או משום שחושש שמא יתמטע עד שלא ישתיר ממנו אפילו כל שהוא. והט"ז והמשנ"ב פירשו שנתמטע לפני השבת הראשונה וצריך להוסיף משום שעדיין לא חל העירוב, ומ"מ לענין גילוי דעתו נחשב הדבר כמי שכבר נתן את העירוב, ואפשר להוסיף שלא מדעתו.

פירוש אחר כתב החזו"א (א"ח סי' קא ס"ק א), שמדובר באופן שכל אחד נתן את חלקו בעירוב, וכלה חלקו של אחד מהם, שהדין הוא שצריך להביא פת אחרת לעירוב, אבל אין צריך להודיע, משום שעדיין עירובם של אחרים קיים.

[משנ"ב ס"ק ז]

דְּיִדְקָא בְּבֵית תְּפִתִּים לְשֵׁמִי תְּצַרְוֹת³.

3) ואף שאם ירצה בכך הרי יוכל לערב גם עם החצר השניה, ואם כן מדוע כשמערבים לו לחצר אחת נחשב הדבר לחוב [כן הקשה הראב"ד בהשגותיו על הרמב"ם (פ"ה מהל' עירובין ה"ד)], תירץ המגיד משנה (שם) שאם ירצה לאחר מכן לערב עם החצר השניה, הרי יוכלו בני שתי החצרות לטלטל לחצרו, וזהו החוב, שאינו רוצה שהרבה אנשים יוכלו לטלטל לחצרו.

[ביה"ל ד"ה ואם]

דְּבִשְׁנֵי מֵינִין תִּיכִי דְּקָלָה צְרִיךְ לְהוֹדִיעַ⁴.

4) הטעם שאם עירבו בשני מינים צריך להודיעם גם אם חזרו ומזכה משלו, ביאר החזו"א (א"ח סי' צט ס"ק יח) שכשהם מערבים במין אחד יש ביניהם קירוב דעת והתערבות, ואמרו חכמים שדעתם להמשיך ולהיות מעורבים, אבל כשמערבים בשני מינים אין ביניהם כל כך קירוב הדעת, ולכן אם כלה העירוב צריך להודיעם גם כשמזכה משלו. והוסיף, שאם הם שותפים בב' המינים, נחשב הכל כמין אחד.

[שו"ע ס"ג]

פְּקָה הוּא שְׁעוֹר הָעָרוֹב בְּתַחֲלָתוֹ⁵, בְּזִמְנֵי שֶׁהֵם שְׂמוֹנֶה-עָשָׂר⁶ או פְּחוֹת, שְׁעוֹרֵי כְּגוֹרֵגְרֵת⁷ לְכָל אֶתְד⁸.

5) ואם שיעור הפת השתנה [כגון שנתוסף על השיעור] לאחר האפיה, **המשך במילואים עמוד 20**

[משנ"ב ס"ק יח]

הִינּוּ שְׂאֵמֵר יְחֻזְרְנִי בִּי מִן הָעָרוֹב¹⁵.

15) דוקא אם אמר כן בערב שבת, אבל אם אמר לאחר בין השמשות, כתב הכף החיים (ס"ק כו) שאינו יכול לחזור בו, משום ששבת שהותרה הותרה. והמאירי (עירובין פ, א) הביא מעשה, שאחד מבני חצר כעס על שכניו בשבת, והפקיר את חלקו בעירוב, והורו שאין ביטולו כלום, שהרי אפילו אם נאכל הפת אין מתבטל העירוב, כל שכן באופן שרק הפקיר את חלקו בעירוב.

[משנ"ב שם]

וְאֵינִי רוֹצֶה לְעָרְבָם¹⁶.

16) ואף לפני השבת הראשונה, כתב בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ג סי' ו ד"ה ועדיין) שיכול לחזור בו.

[משנ"ב שם]

וְהִלְשֵׁתָּהּ עוֹד עִמָּכֶם¹⁷.

17) ובאופן שעירבו לזמן מסוים, ועכשיו הם עדיין בתוך הזמן, כתב בשו"ת חכם צבי (סי' ו) שאף זוהי יכול לחזור בו. מאידך, בשו"ת בית יצחק (שמלקס, יו"ד ח"ב ק"א סי' ח) כתב שאינו יכול לחזור בו, וכן כתב בשו"ת ובחרת בחיים (סי' קכג). [ולפי מה שכתב הביה"ל (בד"ה צריך), שכשחזרו מן העירוב אין לך מקפיד גדול מזה, אם כן לכאורה לעולם על ידי חזרתו יתבטל העירוב].

[משנ"ב ס"ק כ]

הֶקָא קָלָא, מְפַיֵי שֵׁפֶת פְּכָר מְנַח תַּחַת יָדָם¹⁸.

18) ולענין אם צריך גם את דעת אשתו, החזו"א כתב (א"ח סי' צט ס"ק יא) שצריך. ובשו"ת שבת הלוי (ח"א סי' רה) הביא מ"ש"ת בית יצחק (שמלקס, יו"ד ח"ב ק"א סי' ח), שבשעת הדחק אפשר להקל ולערב גם בלי דעת אשתו, וכדעת המשנ"ב. [נטעמו של הבית יצחק הוא, שבשעת הדחק יש לסמוך על דעת הרמב"ם הרשב"א, שבאוסר ורגיל אין צריך דעת אשתו, ובפרט שכאן יש לצרף את דעת הרמ"א שגם הרא"ש מודה].

סִימָן שֶׁשָׁח

אם אחר שְׁעָרְבוּ נִתְקַלְקַל הָעָרוֹב

[שו"ע ס"א]

עָרְבוּ¹.

1) הקדמה

דין תיקון העירוב במקום שנתקלקל, שנינו במשנה (עירובין פ, ב): "נתמטע האוכל, מוסיף ומוכה ואין צריך להודיע". ובגמרא שם הקשו, שאם חזרו ומערב מאותו מין [דהיינו מאותו סוג פת שעירבו קודם לכן], אם כן אפילו כלה העירוב לגמרי אין צריך להודיע. ואם מוסיף ממין אחר, אם כן גם בנתמטע צריך להודיע, שכן שנינו בברייתא: "כלה האוכל, ממין אחד אין צריך להודיע, מבי מינים צריך להודיע". ותיירצו שני תירוצים, א. שהמשנה מדברת בחזור ומערב מאותו מין, ונתמטע פירושו 'נתמטע' [כלה לגמרי, רש"י]. ב. שהמשנה מדברת במוסיף ממין אחר, ורק בכלה לגמרי צריך להודיע, אבל אם נתמטע אין צריך להודיע.

וכתב רבינו יהונתן (כה, ב בדפי הרי"ף), שאם מערב משלו יכול לערב ממין אחר ואינו צריך להודיע, וכן כתב רש"י במשנה (שם), וכן פסקו הטור והש"ע. אולם דעת הרמב"ם (פ"ה מהל' עירובין ה"ז) שהמשנה מדברת במערב משלו ומוכה לבעל הבית, וגם זוהי צריך להודיע באופן שהחצר היא בין שני מבואות, שמא לא נח לו מבוי זה. וכתב

הלכות שבת סימן שסו שםח

באר הגולה רלד

וערב עם בני הקצור (יח) וחסור מערובו, (יט) *צריך לחזור ולזכות. אבל אם רגיל לערב, (ג) (כ) הני ערוב בעל-פךחו (הרא"ש פרק הרו):

שסח אם אחר שערבו נתקלקל הערוב, וכו' ה' סעיפים:

א משנה ערובין פי
ב שם בנקרא פתרון
השני וקפוש רש"י
ג קפוש רבנו
ה: הנותן ד משנה שם
פ' ובקמרא פ"א
ה משנה וקרא שם

א *ערבוי) ואת-כרפך (ב) נתקלקל הערוב וקא אהד מבני הקצור (א) לחזור ולתקנו, באם קא לערב ממין הראשון, אפלו פלה (ב) אינו צריך להודיע, *ואפלו מערב עליהם משלהם; וואם קא לערב (ג) ממין אחר, אם פלה הראשון (ד) צריך להודיע להם אם מערב משלהם, (ה) *ואם משלו, אינו צריך להודיעם כלל. ואם לא פלה הראשון (ו) אלא נתמעט, אף-על-פי שמערב משלהם (ז) אינו צריך להודיעם: ב (ח) נתוספו דיורים בקצור, (ט) אם הבית פתוח לשתי קצרות צריך להודיעם, מפני שאולי אינם רוצים לערב עם אלו: ג הפמה הוא שעור הערוב בתחלתו⁶⁶, בזמן שהם שמונה-עשר⁶⁷ או פחות, שעורו בגרוגרת⁶⁸ לכל אהד⁶⁹;

באר היטב

(א) הני ערוב. נראה לי דהוה דוקא לדעת היש-אומרים שבני חצר נוטלין בעל-פךחם, אבל לסבא הראשונה לעולם אין יכולים לערב בלא

משנה ברורה

(יח) וחסור מערובו. הניו שאמר (ד) 'חורוני בי מן הערוב'¹⁶⁵ ואיני רוצה לערבו¹⁶⁶ ולהשתתף עוד עמכם¹⁶⁷: (יט) צריך לחזור ולזכות. דבטל ערובו ושתופו הקודם אף שעדין הפת מנח במקומו, ועל-פן אם ירצה להיות עוד שותף עמהם צריך להשתתף מתדש. ועין באור הלקח: (כ) הני ערובי בעל-פךחו. רוצה לומר, שאינו יכול לחזור ולבטל ערובו, וכדלעיל, דהיא (טו) שהוא רגיל לערב עמהם, באים בני הקצור ונוטלין ממנו בעל-פךחו, וכל-שכן הבא שהפת כבר מנח בינם, ואף לדעה הראשונה דסבירא לה דבבא דעת אשתו אין בני הקצור יכולין לקח ממנו בעל-פךחו, (טז) הבא קלא, מפני שהפת כבר מנח תחת ידם¹⁶⁸:

א (א) לחזור ולתקנו. זה מירי (ב) בשבת ראשון, ונתקלקל קדם שנקנס השבת, דאלו נתקלקל אחר שכבר נקנס השבת, אין צריך שום תקון לשבת זו אפלו כבר פלה ונאכד לגמרי. ולענין שבת שניה, אף דאם כבר פלה לגמרי צריך לערב מתדש, הלא על-פלי פנים בגשמי אפלו כל-שהוא אין צריך שום תקון, כיון דהניו שעור ערוב כבין-השמשות של שבת ראשונה, כמו שקמב בסעיף ד; ומה זה דקאמר בסוף הסעיף: וואם לא פלה וכו' אף-על-פי שמערב משלהם וכו', אלא ודאי כןסתבנה דנתקלקל קדם שנקנס השבת ראשונה¹⁶⁸: (ב) אין צריך להודיע.

לשאלם אם יתברצו לזה, (ג) דמוקמינן אתזנזתה, דודאי יתברצו כלם ממין זה כמו שנתברצו מתחלה [לבוש]: (ג) ממין אחר. כגון שהניו מתחלה (ג) פת-חשים ועקשו רוצה לערב מפת-שעורים: (ד) צריך להודיע להם. לשאלם, דכיון שכבר פלה המין הראשון (ד) הוי לה פמערב לכתחלה. וכתב במאמר-מרדכי, דבדוקא בבית הפתוח לשתי קצרות¹⁶⁹ דלא ידעינן בהי ניחא לה, אבל בפתיח לחצר אהד, וזות הוא לו ואין צריך דעתו. וכן רתבו שארי (ה) אחרונים (ה) ואם משלו, אינו צריך להודיעם. לפי שגבדאי יתברצו שערב עליהם ככל המינים שירצה, כיון שהם אינם נותנים כלום וכבר נתברצו לערב יחד: (ו) אלא נתמעט. משעור המפךש לקמן בסעיף ג, ומירי שנתמעט קדם שנקנס השבת, כמו שכתבנו בסעיף-קטן א: (ז) אינו צריך להודיעם. הבדאי יתברצו להשלים הערוב: ב (ח) נתוספו דיורים וכו'. שלא הוי בעת הנחת הערוב: (ט) אם הבית וכו'. אקדים הקדמה קצרה, והוא: קאמא לן דמערבין ערובי-קצרות שלא מדעת, דזכות הוא וזכין לאדם

שער הציון

(יט) הרא"ש: (טו) והוא הדיו היכא דאוסר עליהם אפלו אינו רגיל [נהריז]. וכל זה הוא לדעת הרא"ש דמעלת אוסר שונה כמו מעלת רגיל, אבל לדעת הרמב"ם לדידה אין בני הקצור יכולין לטל ממנו בעל-פךחו אפלו היכא דרגיל לערב עמהם פי אם כשהוא אוסר עליהם, כמו שכתב בבאון-יעקב, ממילא הבא נמי בעינן מרתי, רגיל ואוסר: (טז) מאמר-מרדכי ונהר-שלום ובגד-ישע, כדי למרץ קשית הפגן אברתם שהקשה דברי הרא"ש אהדדי: (ב) ט"ז וקפוט: (ג) ואפלו אם היה בית פתוח לשתי קצרות גם-כן אין צריך להודיעם, דמסתמא מתרצה שיעיזו הערוב בשבילי להרשב"א דכל סוגיית מרדכי ונהריז, וכן כתב בהגהת חוות-יאיר למהרי"ן: (ג) הגרי"ו: (ד) ריטב"א: (ה) נהר-שלום ובית-מאיר: